

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПШЕНИЦІ В УКРАЇНІ

А. Д. ДІБРОВА, доктор економічних наук, професор,
декан економічного факультету

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Л. В. ДІБРОВА, кандидат економічних наук, доцент кафедри
сільського господарства та зовнішньоекономічної діяльності
факультету аграрного менеджменту

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Я. О. КРИЛОВ, аспірант кафедри глобальної економіки
економічного факультету

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

М. А. ДІБРОВА, студент магістратури 1 року навчання
факультету аграрного менеджменту

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

e-mail: dibrova@nubip.edu.ua

***Анотація.** Оцінено ефективність механізму регулювання ринку зерна в Україні та обґрунтовано пропозиції щодо його вдосконалення. Здійснено порівняльний аналіз показників внутрішньої підтримки виробництва пшениці в Україні та зарубіжних країнах – основних експортерах цього продукту. На основі аналізу сформульовано відповідні висновки.*

***Ключові слова:** регулювання, державна підтримка, ринок зерна, аграрна політика*

Актуальність. Рівень розвитку зернового виробництва має вирішальний вплив на якість життя населення, здоров'я нації, продовольчу безпеку країни. Зернове господарство України є особливою сферою стратегічних інтересів товаровиробників, споживачів і держави. Тому рівень цін на зерно і продукти його переробки постійно перебувають під пильною увагою органів державного управління всіх рівнів ієрархії.

Природно-кліматичні умови та родючі землі України сприяють вирощуванню всіх зернових культур і дають змогу отримувати високоякісне продовольче зерно в обсягах, достатніх для забезпечення внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу¹. Водночас, незважаючи на те, що останніми роками Україна суттєво наростила обсяги виробництва

¹ Програма «Зерно України – 2015». – К. : ДІА, 2011. – С. 1.

та експорту зерна, це суттєво не підвищило ефективність зернового виробництва.

За останні 15 років в Україні відбулися значні зміни в регуляторній політиці щодо розвитку вітчизняного ринку зерна. Зокрема, було прийнято Закони України „Про зерно та ринок зерна в Україні” (2002 р.) та «Про державну підтримку сільського господарства України» (2004 р.). У зв'язку зі вступом України до Світової організації торгівлі, лібералізовано режим доступу до внутрішнього ринку зерна. Значну увагу впродовж 2015–2016 років урядові структури приділяли спрощенню регуляторного середовища. В Україні за цей період реалізовано дві державні Програми „Зерно України 2001–2004” та „Зерно України 2005–2010”, а нині реалізується державна Програма „Зерно-2015”.

Сформований на законодавчому рівні механізм регулювання ринку зерна ґрунтується на застосуванні фінансових і товарних інтервенцій задля забезпечення ринкової рівноваги. Проте досвід останніх років свідчить, що в умовах нарощування значних обсягів виробництва зерна в Україні, збалансувати рівновагу внутрішнього ринку виявилось достатньо складним завданням. Незважаючи на те, що Україна належить до вагомих гравців на світовому ринку зерна, в умовах лібералізації ринку вона не може одноосібно управляти ціноутворенням на ньому. Адже на кон'юнктуру світового ринку зерна впливає комплекс факторів, починаючи від урожаю в Латинській Америці і закінчуючи погодними умовами в найбільших країнах-виробниках зерна.

Тому за останні роки збалансування попиту і пропозиції на ринку зерна в Україні вирішувалося, перш за все, за рахунок нарощування обсягів експорту. Так, за даними Мінагрополітики та продовольства України, станом на 26 червня 2015 р., досягнуто рекордних обсягів експорту зерна з України в обсязі 34 364 тис. т, з яких: пшениці – 10 828 тис. т; кукурудзи – 18 820 тис. т; ячменю – 4462 тис. т та інших зернових – 254 тис. т.

Проте, незважаючи на прийняті рішення, механізм регулювання ринку зерна потребує вдосконалення в частині збалансування інтересів усіх його учасників. З огляду на це, проблема вдосконалення механізму регулювання ринку зерна залишається надзвичайно актуальною. Вона є предметом постійної уваги українського парламенту та відповідних урядових установ, займає одне з провідних місць у наукових дослідженнях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема ефективності регулювання ринку зерна посідає провідне місце також у наукових дослідженнях. Помітний внесок у розробку методологічних і методичних питань названих аспектів зробили В. Бойко, О. Бородіна, С. Кваша, І. Кобута, Т. Осташко та інші науковці. Проте на сьогодні немає достатніх підстав стверджувати, що всі питання надзвичайно важливої проблеми механізму регулювання ринку зерна одержали вичерпне наукове і методичне обґрунтування та практичне вирішення. Щодо цього, ще існує широкий дослідницький простір. Зокрема, потребує вдосконалення методична база

механізму регулювання виробництва зерна для більшого посилення в ньому нормативної, прогнозної та стимулюючої функції.

Мета дослідження – визначення рівня й порівняльний аналіз показників внутрішньої підтримки виробництва пшениці в Україні й зарубіжних країнах – основних його виробників і експортерів та обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення механізму регулювання вітчизняного ринку зерна в умовах глобалізації. Об'єктом вивчення обрано групу країн – основних експортерів пшениці, що формують рівень світових цін на неї. Предметом аналізу взято зерно пшениці – основного в Україні зернового продукту, аналіз якого придатний як зразок для аналогів (ячменю, кукурудзи, жита, вівса).

Матеріали і методи дослідження. Дане дослідження базується на загальнонауковій методології. У процесі дослідження було використано системний аналіз і синтез, монографічний, абстрактно-логічний, економіко-математичний, розрахунково-конструктивний та балансовий методи наукових досліджень.

Останніми роками валові збори зернових культур в Україні суттєво зросли. Цьому сприяли декілька внутрішніх та зовнішніх чинників: посилення регулюючої функції держави щодо ринку зерна; зміна структури агровиробництва; сприятлива кон'юнктура на зовнішніх ринках зерна.

Результати дослідження та їх обговорення. Основною характеристикою сучасного світового ринку зернових є те, що обсяг споживання пшениці стабільно зростає, а показники виробництва щороку значно варіюють. Якщо розглянути динаміку виробництва та споживання, то до 2000-х років, виробництво, як правило, перевищувало попит, хоча були й несприятливі роки, а починаючи з 2000 р. ситуація стала розвиватися у зворотному напрямку.²

Зростання попиту на пшеницю пов'язано з підвищенням купівельної спроможності населення, перш за все, у таких країнах, як Китай та Індія, а також унаслідок використання зерна для виробництва етанолу. І хоча, зазвичай, для таких цілей використовується переважно кукурудза, але етанол також отримують із пшениці, наприклад, у країнах ЄС³.

В останні десятиліття на світовому ринку пшениці відбувається процес інтенсифікації виробництва. У загальносвітовому обсязі виробництва пшениці провідне місце посідають лише декілька її продуцентів (рис. 1).

До найвагоміших виробників пшениці у світі належать ЄС, Китай, Індія, США, Канада, Австралія, Аргентина, Туреччина, Росія та Україна. Однак Індія й Китай, незважаючи на це, змушені її імпортувати для задоволення внутрішніх потреб. Аналіз свідчить, що в середньому за 2011–2015 роки, порівняно з 2006–2010 роками, валові збори найсуттєвіше збільшилися в

² Молчан О. А. Аналіз мирового ринка пшеницы: 2005–2009 гг. / О. А. Молчан. – М. : Екмос, 2010. – 153 с.

³ Іваненко І. А. Аналіз показників і факторів розвитку світового ринку пшениці / І. А. Іваненко, О. О. Світлична // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – 2011. – № 4 (52). – С. 17–22.

Австралії – на 44,4% (за рахунок підвищення врожайності на 45,5%), у Канаді – на 19,9% (урожайність – на 16,8%), в Україні – на 19,4% (урожайність – на 25,1%), в Індії – на 20,9% (урожайність – на 11,7%). При цьому валові збори пшениці в цілому у світі за аналізований період зросли в середньому з 646,9 млн т до 706,4 млн т, або на 9,2%, а врожайність підвищилася з 29,6 ц/га до 32,1 ц/га, або на 8,5%.

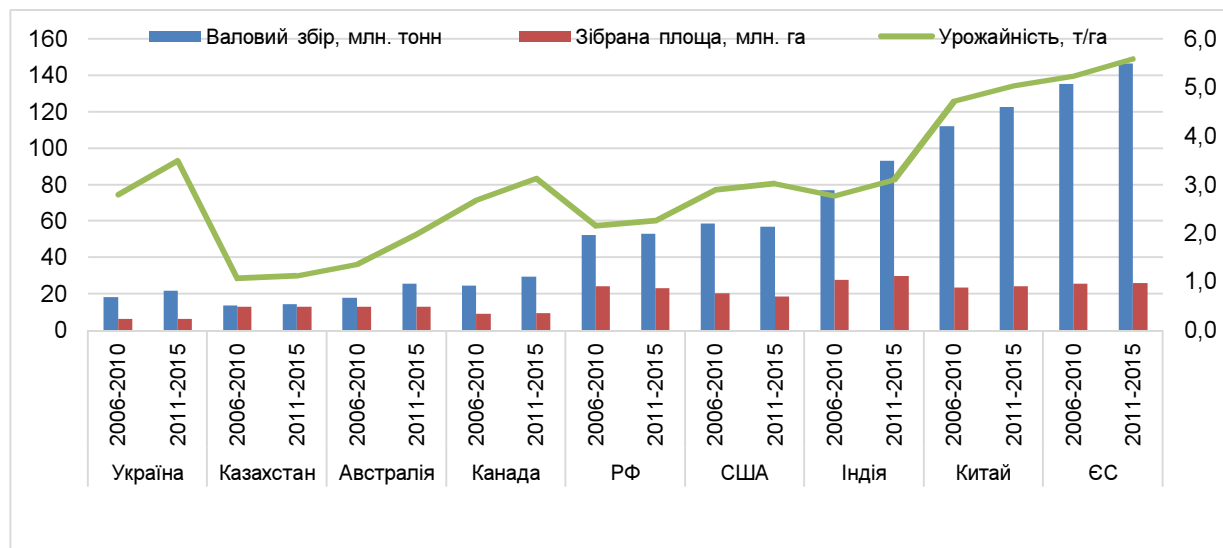

Рис. 1. Валові збори, зібрана площа та врожайність пшениці в основних країнах-виробниках у середньому за 2006–2010 та 2011–2015 роки*

*Джерело: розраховано за даними ФАО (Food and Agriculture Organisation) – Міжнародної продовольчої і сільськогосподарської організації.

За оцінками експертів, світове виробництво пшениці у 2015/16 маркетинговому році (МР) збільшиться на 2,6 млн – до 721,5 млн т, що ще більше наблизить черговий прогноз до результатів рекордного сезону 2014/15 МР у 726,5 млн т. Обсяги світової торгівлі пшеницею, які за останні 10 років збільшилися на 40 %, у черговому звіті USDA очікуються на рівні 158,2 млн т – або на 1,4 млн т більше від попереднього прогнозу. Проте не тільки виробництво, а й споживання пшениці у світі, за прогнозами аналітиків, зростає. Збільшення споживання пшениці на 3 млн – до 719,6 млн т, очікувано знизить перехідні світові запаси до 202,4 млн т, що майже на 1 млн т менше від попереднього прогнозу⁴.

За обсягами виробництва Україна суттєво поступається найбільшим продуцентам пшениці, проте за обсягами експорту входить до числа основних експортерів цього товару (табл. 1).

У 2015 р. Україна експортувала 13,4 млн т пшениці (у 2014 р. – 10,5 млн т), але світові ціни знижувалися (якщо у 2014 р. середньозважена експортна ціна становила 217 дол. США/тонну, то у 2015 р. – лише 166 дол. США), і, відповідно, отримано менші обсяги валютної виручки. За

⁴ Потіха А. Урожай-2015: здобутки і перспективи [Електронний ресурс] / А. Потіха // Резонанс. – 2015. – № 47. – С. 5–12. – Режим доступу : <http://nbuviap.gov.ua/images/rezonans/2015/rez47.pdf>.

останні чотири роки спостерігається обернена тенденція – чим більше Україна експортує за межі держави, тим нижчі ціни на неї на світовому ринку⁵ (табл. 2).

1. Рейтинг найбільших світових експортерів пшениці*

2014/15 маркетинговий рік			2015/16 маркетинговий рік		
Країна	Місце	Частка у світовому експорті, %	Країна	Місце	Частка у світовому експорті, %
ЄС	1	22	ЄС	1	21
Канада	2	15	Росія	2	15
США	3	14	США	3	14
Росія	4	14	Австралія	4	12
Австралія	5	10	Канада	5	12
Україна	6	7	Україна	6	9
Казахстан	7	3	Казахстан	7	4
Аргентина	8	3	Аргентина	8	3
Туреччина	9	2	Туреччина	9	2
Індія	10	2	Уругвай	10	1

*Джерело: USDA.

2. Динаміка обсягів, цін та виручки від експорту зерна з України*

Роки	Всього		у т. ч. пшениця		
	Обсяги експорту, млн. тонн	Виручка від експорту, млрд. дол. США	Обсяги експорту, млн. тонн	Середньозважена ціна експорту, дол. США	Виручка від експорту, млрд. дол. США
2010	13,9	2,4	4,8	187	0,91
2011	14,1	3,6	4,09	261	1,07
2012	27,08	6,98	8,6	272	2,36
2013	27,07	6,36	7,7	244	1,89
2014	32,5	6,48	10,5	217	2,29
2015	37,4	6,05	13,4	166	2,23
У середньому за 2013–2015 роки	32,3	6,3	10,5	209,0	2,1

*Джерело: Гардус М. Експорт продукції АПК: ітоги 2015 і перспективи 2016 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economy.apostrophe.com.ua/article/promyshlennost/2016-04-04/eksport-produktsii-apk-itogi-2015-i-perspektivy-2016-goda/3958>

Як свідчать дані табл. 2, при збільшенні обсягів експорту пшениці з України в 2015 р. майже на 3 млн т, порівняно з 2014 р., виручка від експорту зменшилася на 60 млн дол. США. Така сама тенденція тривала й протягом 2016 р. За оцінками експертів, унаслідок зниження цін на зерно, Україна недотримує 70–90 млн дол США валютної виручки щомісяця з урахуванням нарощування фізичних обсягів експортних поставок⁶.

⁵ Маслак О. У пошуках кращої ціни // Пропозиція. – 2016. – № 4. – С. 40.

⁶ Гривня осыпается: как падение мировых цен на зерно влияет на курс нацвалюты [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://delo.ua/business/kolos-uzhe-ne-tot-kak-padenie-mirovyh-cen-na-zerno-vlijaet-na-ku-322392/>

3. Динаміка цін на продовольчу пшеницю на окремих сегментах світового ринку зерна, дол. США за тону*

Рік	Пшениця, SRW, США	Пшениця, Україна	Пшениця, Франція	Пшениця, Румунія
2014	245	234	219	N/A
2015	204	172	170	192
2016	186,5	162,5	186	173

*Джерело: Гривня осыпается: как падение мировых цен на зерно влияет на курс нацвалюты [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://delo.ua/business/kolos-uzhe-ne-tot-kak-padenie-mirovyh-cen-na-zerno-vlijaet-na-ku-322392>

Аналіз свідчить, що світові ціни на пшеницю знизилися через рекордні обсяги виробництва та значні перехідні запаси. Проте середні експортні ціни на пшеницю в Україні, порівняно з основними країнами-експортерами, суттєво нижчі. Це свідчить, з одного боку, про невисоку конкурентоспроможність вітчизняного зерна, з іншого – українська пшениця реалізується на зовнішніх ринках, в основному, як фуражна.

В умовах ринкової економіки для розробки збалансованої аграрної політики дуже важливо правильно визначити її результативність, безпосередньо для тих, хто виробляє сільськогосподарську продукцію. З цією метою, за „Методикою оцінки державної підтримки сільського господарства”, що розроблена й використовується в Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), розраховано показник „Підтримка ринкової ціни” (ПРЦ), який визначає грошову вартість валових трансфертів виробникам від споживачів і платників податків за рік, що виникли внаслідок дії засобів державної політики, якими створюється розрив між цінами на певний вид аграрної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринку (рис. 2).

Даний підхід ґрунтується на тому, що будь-яке відхилення внутрішніх цін від світових можна трактувати як індикатор втручання держави в механізм вільного ринку. Розмір цінового відхилення визначає рівень цього втручання і, відповідно, дає кількісну характеристику аграрної політики держави.

Показник ПРЦ визначається у цінах виробника і обчислюється за формулою:

$$\text{ПРЦ} = (P_p - P_w) * S_2, \quad (1)$$

- де P_p – внутрішня ціна за одиницю продукції;
 P_w – світова ціна за одиницю продукції;
 S_2 – пропозиція внутрішнього ринку;
 D_2 – попит внутрішнього ринку;
 S_1 – пропозиція внутрішнього ринку за світовими цінами;
 D_1 – попит внутрішнього ринку за світовими цінами.

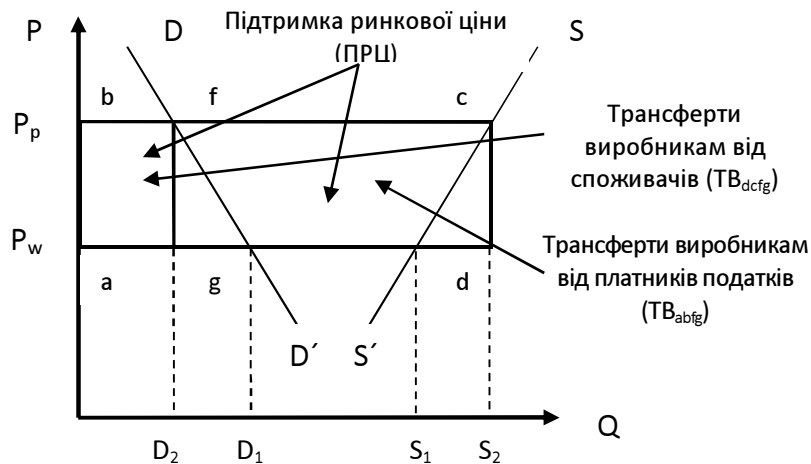

Рис. 2. Підтримка ринкової ціни (ПРЦ) і трансферти виробникам від споживачів (T_{abfg}) та платників податків (T_{dcfg}) за умов експорту*

*Джерело : Methodology for the measurement of support and use in policy evaluation [Електронний ресурс]. Режим доступу: <<http://www.oecd.org>>

Як свідчать дані рис. 2, показник ПРЦ виробникам пшениці в Україні за період з 2006 до 2015 р. має від'ємне значення, що свідчить про недосконалість механізму регулювання ринку зерна. Адже при від'ємному значенні доходи товаровиробників перерозподіляються на користь споживачів та інших економічних груп⁷.

Важливим показником оцінки рівня державної підтримки є Номінальний коефіцієнт захисту виробників – NPC (“Nominal Protection Coefficient”), що оцінює лише співвідношення внутрішніх і світових цін.

$$NPC_p = \frac{P_i^d}{P_i^w}, \quad (2)$$

де P_i^d – внутрішня ціна на продукт i ;
 P_i^w – світова ціна на продукт i ;

Отримані значення показника NPC_p для виробників пшениці підтверджують цінову нестабільність і недостатню ефективність механізму регулювання ринку зерна в Україні. Як свідчать дані рис. 3, за період з 2006 до 2015 р. в підтримці виробників пшениці намітилася стійка тенденція до її зниження за рахунок цінових чинників.

До основних причин зниження рівня підтримки виробників зерна в цілому і пшениці, зокрема, можна віднести недосконалий механізм інтервенційних операцій, що полягає у несвоєчасному формуванні державним агентом продовольчих запасів зерна в період суттєвих цінових коливань на ринку. Практика останніх років свідчить, що особливо гостро це проявляється в період збиральної компанії, коли ціни на зерно суттєво знижуються.

Недостатньо розвиненим на сьогодні в Україні є також біржовий ринок. Потребує також удосконалення механізм формування мінімальної ціни на зерно. Як свідчить практика останніх років, особливої актуальності це набуває

⁷ Methodology for the measurement of support and use in policy evaluation [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.oecd.org/dataoecd/36/47/1937457.pdf>>

в період суттєвого зростання світової ціни на зерно, коли мінімальні ціни, які пропонує державний оператор, стають суттєво нижчими від ринкових. На наш погляд, запровадження обмежень на експорт зерна може вважатися виправданим тільки у винятково критичних обставинах, спрямованих на забезпечення продовольчої безпеки країни. Зокрема, коли виникає дефіцит зерна на внутрішньому ринку та в умовах, коли не спрацьовують економічні механізми регулювання ринку. При цьому, потрібно передбачити чіткі часові параметри введення обмежень на експорт та мінімізувати втрати всіх учасників ринку від запровадження вищезазначених заходів. Недосконалість механізму регулювання ринку зерна пшениці позначається на ефективності виробництва на сільськогосподарських підприємствах України (рис. 4).

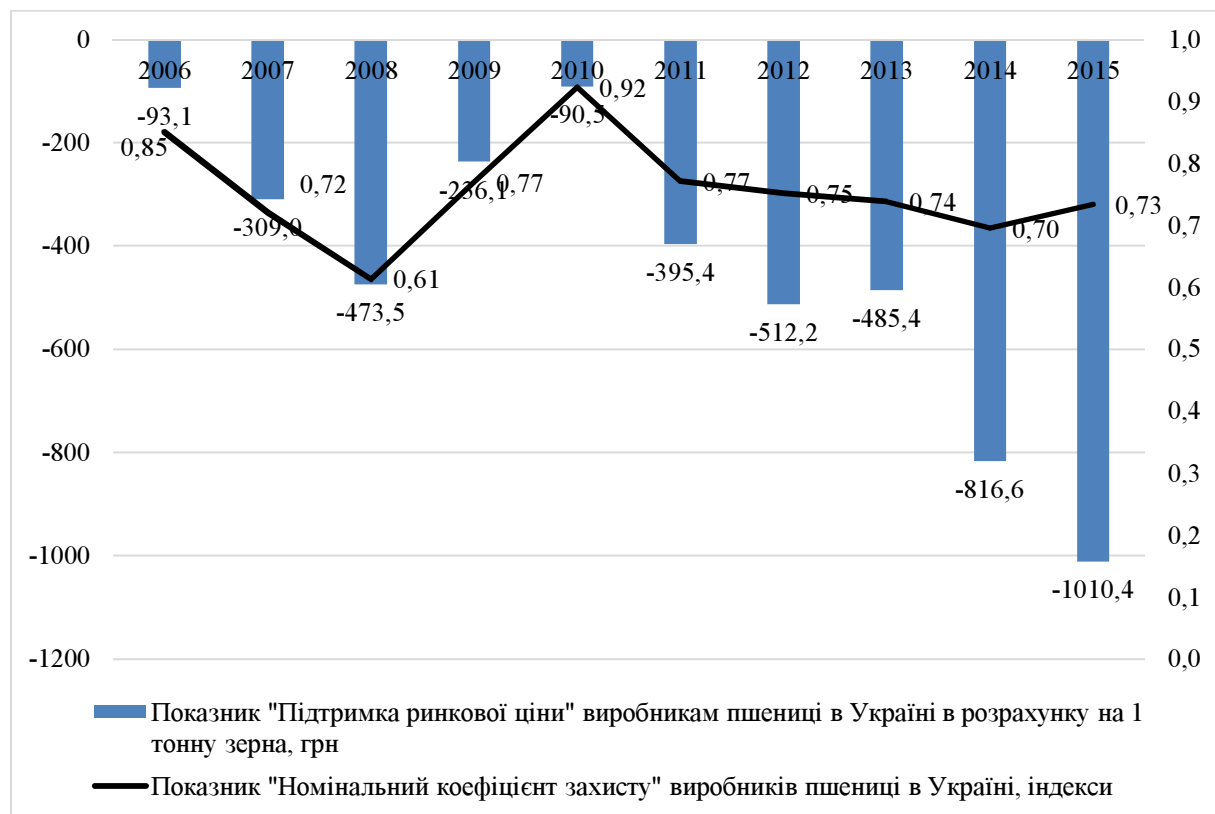

Рис. 3. Показник «Номінальний коефіцієнт захисту виробників» та «Підтримка ринкової ціни» виробників пшениці в Україні в розрахунку на 1 т зерна, грн*

*Джерело: розраховано за даними ОЕСР.

Нині серед країн існують різні погляди щодо стратегій аграрного розвитку. Зокрема, виокремлюють дві головні концепції: ліберальну та аграрного протекціонізму. Однак правила СОТ передбачають у перспективі поступову лібералізацію міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією. Одним із заходів щодо цього є вимога скоротити державну підтримку сільськогосподарських виробників.

Тому важливим з наукового, методичного та практичного погляду є порівняння рівня внутрішньої підтримки товаровиробників України зі світовими лідерами (доцільно за критеріями та показниками, що застосовуються

в країнах ОЕСР). Адже таким чином можна визначити у даному випадку реальну конкурентоспроможність української пшениці на зовнішніх ринках.

Рис. 4. Показник «Номінальний коефіцієнт захисту виробників» та рівень рентабельності виробництва пшениці на сільськогосподарських підприємствах України*

*Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України та ОЕСР.

Для виробників пшениці в Україні показник «Номінальний коефіцієнт захисту» у середньому за 2006–2010 роки становив 0,78, протягом 2011–2015 років знизившись до 0,74 (рис. 5). Це свідчить про те, що вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники не отримують значні фінансові ресурси, які перерозподіляються на користь інших учасників ринку зерна.

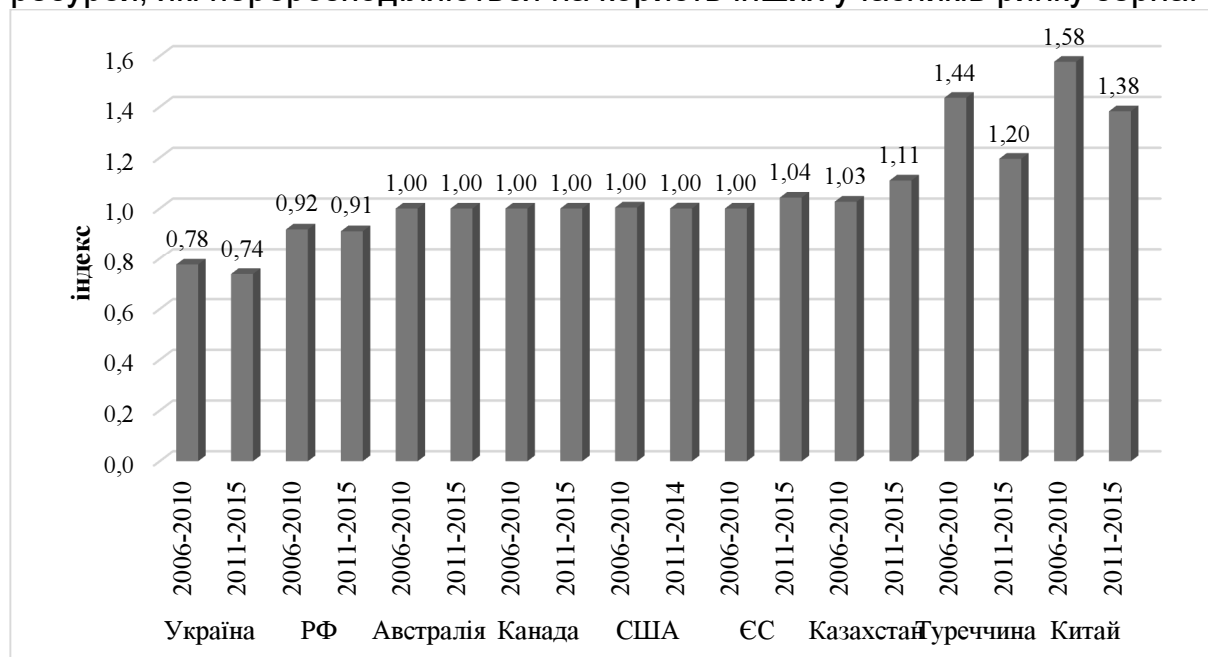

Рис. 5. Показник «Номінальний коефіцієнт захисту» виробників пшениці в Україні та інших країнах-виробниках в середньому за відповідний період*

*Джерело: розраховано за даними ОЕСР.

НКЗ як показник номінального рівня захисту виробника на ринку є, водночас, і показником прихованої субсидії, необхідної для експорту певної частки виробленого обсягу продукції. Заслужує на увагу те, що практично за світовими цінами при мінімальному державному втручанні, реалізується пшениця виробниками Австралії, Канади та США, тоді як виробники пшениці в Росії реалізують продукцію за значно нижчими цінами від світових. Це підтверджує, що в Україні у ціновому сегменті при експорті пшениці з'явився потужний конкурент – Росія, оскільки головною перевагою українського зерна на світових ринках є і буде нижча ціна, ніж у традиційних продавців зерна. Проте високі трансакційні витрати та низька пропускна спроможність транспортних магістралей і портів не дають країні повною мірою реалізувати експортний потенціал зернового виробництва.

Рівень підтримки виробників пшениці в кожній окремій країні залежить від міжнародної спеціалізації на її виробництві та експорті, ресурсного потенціалу, диференціації у використанні сільськогосподарських угідь, рівня інтенсивності агровиробництва, національних традицій у сфері субсидування і регулювання тощо. Провідні країни-виробники та експортери пшениці застосовують різні інструменти внутрішньої підтримки.

Доречно відзначити, що навіть високорозвинені держави з потужними агропродуктовими секторами дбають про належне забезпечення суспільних потреб у зерні, підтримуючи його виробників важелями державного протекціонізму. Однак спільним є те, що згідно з вимогами СОТ щодо скорочення підтримки національних аграрних товаровиробників, зміщуються акценти державної допомоги з підтримки виробництва до підтримки доходів фермерів через так звані непов'язані заходи, які не стимулюють зростання виробництва продукції.

На наш погляд, назріла необхідність відкоригувати агрополітичні рішення щодо внутрішньої підтримки товаровиробників пшениці в Україні, як з точки зору підвищення її ефективності, так і стосовно забезпечення конкурентоспроможності зернового виробництва. Надалі, очевидно, недоцільно орієнтуватися на країни Європейського Союзу, де собівартість виробництва продукції висока, а дотації виробникам сягають обсягів надто великих навіть для цього потужного у фінансовому відношенні об'єднання.

Державною програмою «Зерно України – 2015» передбачено досягти валових зборів зерна в нашій державі на рівні 80 млн тонн. Проте збільшення обсягів виробництва зерна потребує структурних змін у розвитку сільського господарства, насамперед через нарощування обсягів виробництва продукції тваринництва. Потрібно відійти від практики, коли вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники, відмовившись від виробництва продукції тваринництва, зорієнтовані переважно на вирощуванні пшениці, ячменю, кукурудзи, сої, ріпаку та насіння соняшнику для експорту.

Як наслідок, Україна експортує дешеве переважно фуражне зерно, при цьому змушена імпортувати м'ясо, молоко та м'ясо-молочні вироби, комбікорми для тваринництва. З цієї позиції, провідні місця України в рейтингу серед основних експортерів зерна у світі свідчать, швидше за

все, не стільки про досягнення, скільки про те, що наша держава є сировинним додатком розвинених країн, залишаючи їм додану вартість та створюючи для них нові робочі місця. При цьому без структурних змін в аграрному секторі економіки, на наш погляд, доволі складно буде вирішити проблеми бідності, безробіття на селі та відродження й розвитку сільських територій.

Висновки і перспективи. На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що існуючий механізм регулювання ринку зерна в Україні не дає змоги вітчизняним товаровиробникам повною мірою здійснювати процеси розширеного відтворення в галузі. До основних причин недостатньої ефективності такого механізму можна віднести:

1. Закупівельні ціни на пшеницю в Україні суттєво поступаються світовим, що свідчить, з одного боку, про конкурентоспроможність вітчизняного зерна, проте з іншого – про недоотримані прибутки національних товаровиробників. При цьому значна частка доходів від реалізації зерна присвоюється посередниками та компаніями-експортерами.

2. В умовах значної диференціації в обсягах виробництва за допомогою тільки товарних і фінансових інтервенцій складно досягти рівноваги на ринку зерна. Аналіз свідчить, що при значних обсягах валових зборів здійснення інтервенційних заходів для збалансування попиту і пропозиції на ринку зерна є досить обтяжливими для бюджету країни.

3. В Україні на сьогодні недостатньо розвиненим є біржовий ринок. Потребує також удосконалення механізм формування мінімальної ціни на зерно. Як свідчить практика останніх років, особливої актуальності це набуває в період суттєвого зростання світової ціни на зерно, коли мінімальні ціни, що пропонуються державним оператором, стають суттєво нижчими від ринкових.

4. Рівень внутрішньої підтримки виробників пшениці в країнах – основних її експортерах варіює у доволі значних межах як у загальних величинах, так в їх складових частинах та в часі. В Україні показники рівня підтримки в досліджуваному періоді займали загалом найнижчі значення серед аналізованих країн.

5. Наведені показники підтримки виробників зерна в Україні та інших державах світу – основних продуцентах і експортерах зерна, можуть бути використані з метою вдосконалення методичних засад та нормативно-розрахункової бази механізму регулювання виробництва зерна для підвищення стимулюючої ролі цього механізму та зміцнення його прогнозної функції. Прогнозовані дані стосовно врожайності, валових зборів, витрат виробництва, внутрішніх і світових цін можуть бути корисними в практиці укладання угод з реалізації пшениці – спотових, форвардних, ф'ючерсних.

Список літератури

1. Програма «Зерно України – 2015». – К. : ДІА, 2011. – С. 1.
2. Молчан О. А. Аналіз мирового рынка пшеницы: 2005–2009 гг. / О. А. Молчан. – М. : Екмос, 2010. – 153 с.
3. Іваненко І. А. Аналіз показників і факторів розвитку світового ринку пшениці / І. А. Іваненко, О. О. Світлична // Вісник Донецького національного

університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – 2011. – № 4 (52). – С. 17–22.

4. Потіха А. Урожай-2015: здобутки і перспективи [Електронний ресурс] / А. Потіха // Резонанс. – 2015. – № 47. – С. 5–12. – Режим доступу : <http://nbuviar.gov.ua/images/rezonans/2015/rez47.pdf>

5. Маслак О. У пошуках кращої ціни / О. Маслак // Пропозиція. – 2016. – № 4. – С. 40.

6. Гривня осыпается: как падение мировых цен на зерно влияет на курс нацвалюты [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://delo.ua/business/kolos-uzhe-ne-tot-kak-padenie-mirovyh-cen-na-zerno-vlijaet-na-ku-322392/>

7. Гривня осыпается: как падение мировых цен на зерно влияет на курс нацвалюты. – Режим доступу : <http://delo.ua/business/kolos-uzhe-ne-tot-kak-padenie-mirovyh-cen-na-zerno-vlijaet-na-ku-322392/>

8. Methodology for the measurement of support and use in policy evaluation, <<http://www.oecd.org/dataoecd/36/47/1937457.pdf>

References

1. Program «Grain Ukraine – 2015». – К.: DIA, 2011. – P. 1.
2. Molchan, O. A. Analysis of the global wheat market: 2005–2009 yy. / O.A. Molchan. – М.: ECMOS, 2010. – 153 p.
3. Ivanenko, I. A., Svetlichnaya, A. A. (2011). Performance analysis and factors of the global wheat market / Bulletin of Donetsk National University of Economics and Trade after M. Tugan-Baranowskim, 4 (52), 17–22.
4. Potikha, A. (2015). Urozhay – 2015: Achievements and Prospects [electronic resource] / A. Potikha // A. Resonance, 47, 5–12. Access: <http://nbuviar.gov.ua/images/rezonans/2015/rez47.pdf>.
5. Maslak, A. (2016). Finding the best prices // Propositciya, 4, 40.
6. Grivna padaet: How to Fall in prices for grain influenced on the rate of the national currency [Elektronnyi resurce]. – Rezhym dostupu: <http://delo.ua/business/kolos-uzhe-ne-tot-kak-padenie-mirovyh-cen-na-zerno-vlijaet-na-ku-322392/>
7. Grivna padaet: How to Fall in prices for grain influenced on the rate of the national currency [Elektronnyi resurce]. – Rezhym dostupu <http://delo.ua/business/kolos-uzhe-ne-tot-kak-padenie-mirovyh-cen-na-zerno-vlijaet-na-ku-322392/>
8. Methodology for the measurement of support and use in policy evaluation, <<http://www.oecd.org/dataoecd/36/47/1937457.pdf>.

РАЗВИТИЕ МЕХАНИЗМА РЕГУЛИРОВАНИЯ РЫНКА ПШЕНИЦЫ В УКРАИНЕ

А. Д. Диброва,
Л. В. Диброва,
Я. О. Крылов,
М. А. Диброва

Аннотация. Оценена ефективність механізму регулювання ринку зерна в Україні і обґрунтовані пропозиції по його удосконавленню. Осуществлен сравнительный анализ показателей внутренней поддержки производства пшеницы в Украине и зарубежных странах –

основных экспортерах этого продукта. На основе анализа сформулированы соответствующие выводы.

Ключевые слова: регулирование, государственная поддержка, рынок зерна, аграрная политика

DEVELOPMENT OF WHEAT MARKET REGULATION MECHANISM IN UKRAINE

A. D. Dibrova,
L.V. Dibrova,
Y. O. Krylov,
M. A. Dibrova

Abstract. *The effectiveness of the mechanism regulating the grain market in Ukraine and the suggestions for its improvement evaluated in this paper. The comparative analysis of domestic support for wheat production in Ukraine and foreign countries is made, the main exporters of this product are determined. The relevant conclusions analyses are formulated.*

Keywords: *regulation, government support, grain market, agricultural policy*

УДК 338.434:631.11

НЕТРАДИЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Н. М. ДАВИДЕНКО,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**

Анотація. *Визначено, що до нетрадиційних (альтернативних) джерел фінансового забезпечення аграрного сектору економіки України можна віднести пайові сертифікати, аграрні розписки, лізингові операції. Охарактеризовано сучасний стан розвитку вищезазначених фінансових інструментів. Встановлено переваги та недоліки кожного із запропонованих джерел та вказано перспективи розвитку в аграрному секторі економіки України.*

Ключові слова: *фінансове забезпечення, фінансування, джерело, пайові сертифікати, аграрні розписки, лізинг*